

وزارت امور خارجه

اداره كل برنامه ريزي و نظارت راهبردي

ويروس كورونا

و آرزوهاي ژنو پيكتيكي چين

تهيه كننده: محمد محمودي

اردیبهشت ۱۳۹۹

«ویروس کرونا و آرزوهای ژئوپلیتیکی چین»

خلاصه مدیریتی:

- ویروس کرونا در حال حاضر به طرز قابل توجهی بر اقتصاد جهانی و بر زنجیره تولید، تأمین و حرکت کالاها تأثیر گذاشته است. با گسترش این ویروس، اقتصاد چین نیز همانند همه کشورهای جهان (البته با شدت کم تر) متأثر از این بحران شد. در این مدت بالغ بر ۵ میلیون نفر در چین بیکار شدند و صادرات این کشور ۷٪، بخش خدمات و صنعت نیز به ترتیب ۱۲ و ۱۳ درصد کاهش خدمات و تولید داشته‌اند. در حالی که چین در سال گذشته رشد اقتصادی حدود ۶٪ داشت، امسال رشد ۱،۲٪ را تجربه خواهد کرد.
- این گزارش تأثیرات ویروس کرونا بر پروژه یک کمربند - یک راه را بررسی کرده است. ویروس کرونا از یک سو فرصت‌هایی نظیر استفاده از فن آوری‌های روز مثل هوش مصنوعی، استراتژی کمک سخاوت‌مندان و گسترش نفوذ نرم برای پروژه «یک کمربند - یک راه» چین داشته است، از سوی دیگر تهدیداتی نظیر بحران بی‌اعتمادی، چالش‌های اقتصادی و تأخیر در اجرای پروژه‌های این طرح را نیز فراروی چین قرار داد.
- چین در سایه شیوع کرونا و در کنار طرح‌های توسعه پروژه «یک کمربند - یک راه»، طرح «کمربند سلامت» را نیز به عنوان یک ابزار کارآمد برای توسعه و اجرایی کردن ابتکار خود با اعزام پزشک و ارسال تجهیزات پزشکی استفاده کرد که برخی این سیاست را «دیپلماسی ماسک صورت» و گامی در جهت گسترش نفوذ نرم پکن در اروپا یاد کردند.
- علاوه بر چالش‌های اقتصادی، اختلال در توافق تجاری چین و آمریکا نیز می‌تواند پیامدهای جهانی در پی داشته و باعث ایجاد اختلال اساسی در ابتکار یک کمربند - یک راه و تأخیرهای قابل توجه در اجرای پروژه‌های در دست اجرا از آفریقا تا جنوب آسیا و از جمله در کریدور چین - پاکستان داشته باشد.
- بلندپروازی‌های چین در قالب ابتکار «یک کمربند - یک راه»، حضور و نفوذ در دیگر کشورها، نشان می‌دهد که چین «آرزوهای فراتر از حوزه جغرافیایی نفوذ» خود دارد و به دنبال تحقق آرزوهای ژئوپلیتیکی خود می‌باشد.
- چین از بحران کرونا به عنوان فرصتی در جهت تحکیم جایگاه خود به عنوان یک قدرت جهانی استفاده کرد. هر چند فعلاً به دلیل مخفی‌کاری چین در انتشار اطلاعات در خصوص منشأ ویروس و انگشت اتهام به سوی این کشور، سرعت ابتلا و مرگبار بودن این ویروس، جایگاه جهانی چین را با چالش روبرو کرده است.

با گذشت نزدیک به چهار ماه از شیوع ویروس کرونا در سرتاسر جهان، اکنون اغلب کشورهای پیشرفته و در حال توسعه، با اقتصادی ویران شده روبرو هستند. مردم به خاطر طرح «فاصله گذاری اجتماعی» و «قرنطینه» در محدودیت قرار گرفته و مجبور شده‌اند در خانه بمانند که باعث شد اکثر صنایع، شرکت‌ها و کسب و کارها تعطیل شوند با توجه به طولانی شدن استقرار و چرخش این ویروس، کشورها به تدریج به سوی رفع قرنطینه و بازگشایی مجدد جامعه حرکت خواهند کرد تا بلکه اقتصاد خود را از خطر فروپاشی نجات دهند. در نهایت روزی گرد و غبار این ویروس فروکش خواهد کرد، اما ترمیم این اقتصاد خسارت دیده ممکن است زمان بر باشد.

ویروس نوپدید علاوه بر قربانیان و صدمات اقتصادی و اجتماعی، جهان را آماده تغییراتی می‌کند که می‌تواند تحولات شگرفی را در روابط میان دولت‌ها ایجاد کند. صرف نظر از گمانه زنی‌ها، هنوز هیچ کس دقیقاً نمی‌داند چه پیش خواهد آمد، ممکن است برخی از این تغییرات مطلوب و از جهات دیگر ناخوشایند باشند. اما احتمالاً بخشی از تغییرات شامل تغییرات آب و هوایی، کوچک شدن اقتصاد جهانی، فروپاشی دولت‌ها، مهاجرت اجباری در جهان و گسترش اقتدارگرایی باشد.

هم اکنون تجربه ما از ویروس کرونا، یک بحران بهداشت عمومی است که طی چند ماه آینده، برای بسیاری از کشورها به یک بحران اقتصادی تبدیل خواهد شد و ممکن است برای تعدادی دیگر از کشورها، به یک مسئله امنیت ملی تبدیل شود، اما می‌توان با قطعیت گفت تأثیر ویروس کرونا بر کشورهای توسعه نیافته و در حال توسعه واقعاً می‌تواند ویران‌گر باشد. در این گزارش، تأثیر ویروس کرونا را بر «ابتکار یک کمر بند - یک راه» چین بررسی خواهیم کرد و به این پرسش اساسی پاسخ خواهیم داد که **ویروس کرونا چه تأثیری بر آرزوهای ژئوپلیتیکی چین خواهد گذاشت؟**

۱. چکیده‌ای درباره ابتکار یک کمر بند - یک راه:

طرح یک کمر بند - یک راه، احیا و گسترش و به عبارتی طرح مدرن و توسعه یافته جاده ابریشم باستانی است که استراتژی جهانی چین برای اتصال زنجیره تولید تا مصرف می‌باشد که در قالب این طرح، ترسیم شده است. این ابتکار، یکی از جلوه‌های قدرت چین نوظهور است که سه قاره آسیا، اروپا و آفریقا را به هم متصل می‌نماید. راه ابریشم جدید، یک طرح سرمایه‌گذاری در زیربنای اقتصادی بیش از ۶۵ کشور جهان و توسعه دو مسیر تجاری

زمینی و دریایی «کمربند اقتصادی راه ابریشم» و «راه ابریشم دریایی قرن بیست و یکم» است و همچنان در حال توسعه و گسترش است.

این طرح با هدف ارتقای جایگاه چین در معادلات تجاری و اقتصادی جهان، و ایجاد یک شبکه ترانزیت بین‌المللی به مرکزیت این کشور است و چین را قادر می‌سازد کالاهای خود را به صورت زمینی و دریایی به کشورهای هر سه قاره برساند. «کمربند اقتصادی» که طرحی زمینی یا خشکی است، در مسیر باستانی راه ابریشم، چین را از طریق آسیای مرکزی و خاورمیانه و سپس به اروپای شرقی و غربی متصل می‌کند و کشورهای قرقیزستان، قزاقستان، ازبکستان، ایران، ترکیه، اوکراین، لهستان، بلژیک، فرانسه و در نهایت ایتالیا را در بر می‌گیرد. «راه ابریشم دریایی قرن ۲۱» نیز چین را از طریق دریا به جنوب شرق آسیا و آفریقا و حتی اروپا نظیر یونان و ایتالیا در شمال دریای مدیترانه مرتبط می‌نماید و کشورهای ویتنام، مالزی، اندونزی، سریلانکا، پاکستان و کنیا را نیز شامل می‌شود.

بنابراین، انتظار می‌رود راه‌اندازی این طرح نه تنها نفوذ و قدرت چین در عرصه منطقه‌ای و بین‌المللی را افزایش دهد، بلکه زمینه‌ساز توسعه اقتصادی آسیا و افزایش قدرت سیاسی و اقتصادی آن در دنیا شود. به همین دلیل از قرن ۲۱ به «قرن آسیا» نیز یاد می‌شود.

۲. تأثیر ویروس کرونا بر آرزوهای ژئوپلیتیکی چین:

چین یکی از بزرگ‌ترین اقتصادهای جهان است. با توجه به بزرگی و در هم تنیدگی اقتصاد چین با اقتصاد جهانی، تأثیرات اقتصادی این بیماری فراتر از مرزهای چین رفت و نه تنها اقتصاد جهانی بلکه دیگر اقتصادهای بزرگ جهان نظیر اروپا، آلمان، ژاپن و حتی اقتصادهای کوچک را نیز متأثر از خود کرد.

کووید ۱۹ در حال حاضر به طرز قابل توجهی بر اقتصاد جهانی و بر زنجیره تولید، تأمین و حرکت کالاها تأثیر گذاشته است. با گسترش ویروس کرونا، اقتصاد چین اولین کشوری بود که با بحران روبرو شد، اما گسترش این ویروس در ایالات متحده، اروپا و دیگر کشورهای جهان، دولت‌مردان این کشورها را بر آن داشت تا برای جلوگیری از گسترش این ویروس و مهار آن اقدامات جدید انجام دهند. کارخانه‌ها و شرکت‌ها بسته شدند و شهروندان مجبور شدند در خانه‌های خود بمانند و فعالیت‌های اقتصادی در مقیاس بی‌سابقه‌ای مختل شد. «فایننشال تایمز» در گزارش ۱۶ مارس ۲۰۲۰ خود می‌نویسد: میزان تولید صنعتی در دو ماه نخست امسال برای کشور چین، ۱۳٫۵٪ کاهش یافته است.

«دویچه وله» به نقل از گمرک و مرکز آمار چین نوشته است؛ چین با اقتصادی به بزرگی ۱۵ تریلیون و ۳۰۰ هزار میلیارد دلار که سهمی ۱۷/۵ درصدی در تولید ناخالص جهان دارد، به شدت تحت تأثیر این ویروس قرار گرفت. بازار بورس شانگهای به ارزش ۵ تریلیون دلار در سایه این بحران با افت ۱۲ درصدی شاخص مواجه شد. چین طی چند ماه اخیر، ۵ میلیون نفر بیکار و ۷٪ کاهش صادرات داشته است. بخش خدمات و صنعت نیز به ترتیب ۱۲ و ۱۳ درصد کاهش خدمات و تولید داشته‌اند که برای این کشور فاجعه بار است. چین در سال گذشته، رشد اقتصادی حدود ۶٪ داشت و امسال رشد ۱،۲٪ را تجربه خواهد کرد.

اپیدمی ویروس کرونا علاوه بر توقف تولید و محدودیت حمل و نقل، منجر به محدودیت‌های مسافرتی گسترده در اولین، دومین و سومین اقتصاد بزرگ جهان شد. چین به عنوان دومین اقتصاد بزرگ دنیا، علاوه بر بحران تقاضای مواد اولیه، تولید انبوه و صادرات، با یک بحران دیگر هم روبرو شد و آن این که جهان به طور فزاینده‌ای به پکن بی اعتماد شد و این اتفاق می‌تواند چین را از «آرزوهای ژئوپلیتیکی‌اش» دور سازد. فراخوانی در غرب برای خارج نمودن سرمایه‌ها از چین و انفصال حلقه‌های ارتباطی اقتصادی از چین، می‌تواند آرزوهای ژئوپلیتیکی چین را که در ابتکار یک کمربند - یک راه به دنبال دست یابی به آن است، به چالش بکشاند.

۳ - فرصت های ویروس کرونا بر طرح «یک کمربند - یک راه» چین

الف) استفاده از ظرفیت فن‌آوری های نوین:

موفقیت چین در استفاده از هوش مصنوعی برای شناسایی و نظارت بر ناقلین ویروس کرونا، برای بسیاری از کشورهای عضو این طرح نیز می‌تواند کاربرد داشته باشد. به خصوص در کشورهایی مانند هند و تایلند که در حال حاضر در حال توسعه شهرهای هوشمند خود هستند. همچنین با توجه به کمبودهای انسانی و تجهیزاتی در بخش بهداشت و درمان اغلب کشورهای مسیر^۱ BRI، این فن‌آوری‌ها برای موفقیت مقابله جهانی با کرونا، می‌تواند در اختیار اختیار شرکای چین قرار گیرد. فرصت‌های زیادی برای کشورهای عضو BRI جهت استفاده از این ظرفیت دیجیتالی وجود دارد که چین برای بهره‌برداری از این مؤلفه قدرت نرم خود در سراسر جهان تلاش زیادی کرده و به موفقیت‌هایی نیز دست یافته است، تا جایی که الگوی مدیریت مبارزه با کرونا و شیوه خدمات رسانی چینی به ده‌ها کشور جهان، به یک الگوی موفق مدیریت بحران ویروس کرونا تبدیل شده است.

¹Belt and Road Initiative

ب) استراتژی کمک سخاوتمندانه و تملک فرصت طلبانه در چارچوب راه ابریشم سلامت:

برنامه چین در ابتکار - یک کمربند یک راه، سرمایه‌گذاری گسترده در زیرساخت‌های کشورهای مسیر کمربند است و پکن بر این اساس متعهد به ارتقاء کشورهای در حال توسعه در سه قاره است. با شیوع کرونا، چین در کنار طرح‌های توسعه‌ای این ابتکار، طرح «کمربند سلامت» را به عنوان یک ابزار کارآمد برای توسعه ابتکار خود با ارسال تجهیزات آغاز کرد. به طوری که بسیاری از کمک‌های ارسالی از چین به کشورهای اروپایی شامل ماسک، دستگاه ونتیلاتور و ... در چارچوب ابتکار عمل و برنامه عظیم این کشور در پروژه یک کمربند یک راه و به عنوان راه ابریشم سلامت^۲ در رسانه‌ها و وبسایت‌های چین تبلیغ می‌شود. موضعی که موجب شد مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا به کشورهای عضو در مورد بهره‌برداری چین از این اقدام سخاوتمندانه هشدار دهد.

راه ابریشم سلامت، می‌تواند روحی تازه در کالبد ابتکار یک کمربند - یک راه باشد که با توجه به بحران ایجاد شده، بی‌رمق شده است. این پروژه، مشروعیت داخلی حزب کمونیست چین را افزایش داده و اقدام مسؤانه داخلی و بین‌المللی آن را در پاسخ به بحران کرونا نشان می‌دهد. بسیاری از کشورهایی که به نوعی میزبان ابر پروژه‌ی مذکور بوده‌اند، وضعیت اقتصادی مطلوبی ندارند. جاده‌ی ابریشم سلامت هم‌چنین می‌تواند حیثیت بین‌المللی چین را که به شدت از سوی ایالات متحده و برخی کشورهای اروپایی مورد حمله قرار گرفته، نجات دهد.

دولت چین به ۱۲۷ کشور و ۴ سازمان بین‌المللی کمک‌های پزشکی ارسال کرد که نشان از کارا بودن سیستم اقتدارگرایی چینی است. علاوه بر دولت، بسیاری از شرکت‌های بزرگ چینی همچون هواووی، شرکت ساخت و ساز ارتباطات چین و علی بابا در اجرای این پروژه به کمک دولت شتافتند. «جک ما» بنیان‌گذار علی بابا و یکی از ثروت‌مندترین مردان آسیا در ارائه کمک به کشورهای نیازمند نقش اصلی را به عهده گرفت و وعده داد بیش از یک میلیون کیت تشخیص ابتلا به کووید ۱۹ به آفریقا اهدا کند و به تعدادی از کشورهای آسیایی نظیر افغانستان، بنگلادش، کامبوج، لائوس، مالدیو، مغولستان، میانمار، نپال، پاکستان و سریلانکا کمک‌های اضطراری داشته باشد. پژوهشکده «مرکاتور» آلمان با اشاره به کمک‌های سخاوتمندانه چین با توجه به پاندمی کرونا به کشورهای اروپایی و دیگر کشورها، از این سیاست به عنوان «دیپلماسی ماسک صورت»^۳ یاد کرده و عنوان می‌کند که این اقدام گامی در جهت گسترش نفوذ نرم پکن در اروپا به ویژه در مراکز علمی و آکادمیک از طریق کمک‌های پزشکی است.

² Health Silk Road

³ Face-Mask Diplomacy

ایتالیا یکی از حلقه های اصلی برای منافع ژئواکونومیک طرح یک کمربند - یک راه چین در اروپا است. این کشور برای چین، دارای موقعیت استراتژیک بی نظیری است که در چارچوب راه دریایی ابریشم قرن بیست و یکم، بخشی جدایی ناپذیری از این طرح را به خود اختصاص خواهد داد. اولویت چین، دسترسی به زیرساخت های بندری ایتالیا است تا مسیرهای تجاری خود را از دریای جنوبی چین به شمال اروپا گسترش دهد. در مارس ۲۰۱۹ ایتالیا (به عنوان چهارمین اقتصاد بزرگ اتحادیه اروپا) به عضویت رسمی این طرح درآمد. وبسایت خبری تحلیلی اخبار یک «کمربند - یک راه»^۴ در گزارشی با عنوان «اثرات شیوع جهانی ویروس کرونا بر یک کمربند - یک راه» در تاریخ ۲۶ مارس می نویسد؛ در پاسخ به درخواست کمک دولت ایتالیا، چین یک گروه متشکل از ۳۰۰ پزشک، کیت های آزمایش ویروس کرونا و ونتیلاتورها را به ایتالیا ارسال کرده است.

تصویر اقتصادی ایتالیا از فوریه ۲۰۲۰ کاملاً تغییر کرده است. شیوع کرونا در این کشور برای کنترل و مهار این بیماری با توجه به تلفات انسانی ۳۱ هزار نفری تا تاریخ ۱۷ ماه می، ممکن است اقتصاد ایتالیا را به عمیق ترین رکود در تاریخ این کشور برساند. صدمات اقتصادی ناشی از فاجعه ویروس کرونا، عواقب ناگوار اقتصادی برای این کشور به همراه خواهد داشت. در چنین شرایطی، بسیاری از شرکت های ایتالیایی اکنون در وضعیت خطرناک ورشکستی قرار گرفته اند. درست در این وضعیت، سرمایه گذاران چینی از یکسو با کمک به دولت ایتالیا برای مقابله به کرونا، اعتبار و تصویر خود نزد مردم ایتالیا و اروپا را ارتقاء می بخشند و از سوی دیگر، به صورت خزنده به سوی تملک شرکت های ایتالیایی ورشکسته حرکت می کنند. خیز شرکت های چینی به سوی بازار های سهام اروپا و خرید سهام شرکت های صدمه دیده از کرونا، بخشی از منافع چین از بحران کرونا است.

۴ - تهدیدهای ویروس کرونا بر ابتکار چین

الف) بحران اعتماد:

در ابتدای همه گیری ویروس کرونا، اقدامات پکن برای محدود کردن انتشار آزاد اطلاعات در مورد این بیماری، جهان را برای مقابله موثر با آن غافل گیر کرد. این حجم از مخفی کاری در انتشار اطلاعات موجب حملات شدید آمریکا و هم پیمانانش به چین شد و جاه طلبی های ژئوپلیتیکی چین برای قرار گرفتن در جایگاه «قدرت جهانی» را با چالش روبرو کرد. غربی ها دولت چین را متهم کردند تعمداً از افشای اخبار منشاء ویروس، سرعت ابتلا، مرگبار

⁴ <https://www.beltandroad.news>

بودن ویروس کرونا و شمار واقعی مبتلایان و قربانیان ویروس کرونا در چین جلوگیری کرده و پزشکان را بخاطر هشدار نسبت به دامنه تهدید کرونا مجازات کردند و به مبتلایان اجازه دادند به اطراف دنیا سفر کنند.

مقامات ارشد آمریکا تلاش کردند تا به جای ویروس کرونا از ویروس ووهان یا ویروس چینی در مصاحبه‌ها و گفتگوها استفاده کنند تا چین را بیش‌تر تحت فشار قرار دهند. نخبگان آمریکایی به دولت توصیه نمودند چین را به خاطر ناکامی در ممانعت از شیوع ویروس مجازات کند، مانع از دسترسی چین به فن‌آوری‌های نوین شود، تحریم‌های هدفمند علیه مقامات حزب کمونیست چین وضع نماید، همکاری‌های تجاری با شرکت‌های چینی را محدود و دارایی‌های دولتی چین را توقیف کند. آمریکا و چین که در طیفی از مناقشه و رقابت‌های ژئوپلیتیکی قرار دارند، تلاش می‌کنند تا از رسیدن به آستانه رودرویی پرخطر خودداری کنند، اما بحران ویروس کرونا ممکن است درگیری میان آن‌ها را پیچیده‌تر کند.

ب - بحران اقتصادی:

همه‌گیری ویروس کرونا بدون شک بر اقتصاد چین تأثیر خواهد گذاشت. به عنوان مثال، معامله تجاری ایالات متحده و چین را در نظر بگیرید که مرحله اول آن در ماه فوریه عملی شد. این مرحله تصریح می‌کند که پکن در طی دو سال آینده باید ۲۰۰ میلیارد دلار کالای آمریکایی خریداری کند. اگرچه دولت چین گفته است که این کشور این شرط را رعایت خواهد کرد، اما هنوز مشخص نیست که آیا پکن قادر خواهد بود با اوضاع اقتصادی پیش آمده، تعهدات موجود در این توافق را عملی کند یا خیر؟ روابط چین با آمریکا وارد یک دوران متلاطم شده است و واشنگتن می‌کوشد موضع خود را بین متحدان و شرکا در سراسر جهان تثبیت کند. میزان خسارت رابطه، در نهایت به این بستگی دارد که آمریکا تا چه حد حاضر است از اثرات مخرب این ویروس، به عنوان سلاحی علیه چین استفاده کند. هم‌چنین در ایالات متحده گروهی به دنبال مجازات چین هستند و چین را مقصر چند تریلیون دلاری خسارت و هزاران قربانی کرونا معرفی می‌کنند، اما گروهی دیگر نگران هستند که مرحله دوم مذاکرات تجاری با چین به تعویق بیافتد و زنجیره تأمین صدمه بیش‌تری ببیند. این روند تأثیر منفی بر روابط واشنگتن و پکن خواهد گذاشت که به نوبه خود می‌تواند پیامدهای جهانی نیز در پی داشته و باعث ایجاد اختلال اساسی در ابتکار یک کمربند - یک راه شود و تأخیرهای قابل توجهی در پروژه‌های کمربندی از آفریقا تا جنوب آسیا، به ویژه در کشورهای کامبوج، اندونزی و سریلانکا برجای بگذارد.

یکی از پیامدها ویروس کرونا، محدودیت‌های سفر است که کشورها برای ورود مسافران در نظر گرفته‌اند و سفر کارگران چینی را برای شرکت در پروژه‌ها محدود می‌کند. هم‌چنین این نگرانی برای چین وجود دارد که

تعطیلی بخشی از پروژه‌ها می‌تواند تأثیر عمده‌ای بر ابتکار یک کمربند - یک راه بگذارد، زیرا پروژه‌های بزرگ زیرساختی نیاز به تأمین مداوم منابع کلیدی دارند که کشورهای میزبان این طرح، فاقد آن منابع هستند. بعد دیگر اثرات منفی بحران کرونا برای چین می‌تواند روند فزاینده حرکت کشورهای غربی باشد که می‌خواهند از طریق کاهش وابستگی‌های عمیق اقتصادی به چین، قدرت اقتصادی این کشور را محدود کنند. بسیاری از شرکت‌های بین-المللی در چین مستقر هستند و برخی ممکن است با توجه به بحران کرونا و بر اساس سیاست‌های ملی خود، دفاتر خود را جابجا کنند.

در حالی کارگران چینی به محل کار خود بازگشته‌اند، این بار خود کارخانه‌ها سفارش برای تولید محصول دریافت نمی‌کنند. کاهش شدید تقاضا برای صادرات باعث شده است که شرکت‌های بین‌المللی به تأخیر در پرداخت یا لغو سفارشات بپردازند. این اتفاقی است که می‌تواند منجر به آسیب بیش‌تر این کرونا بر اقتصاد جهان شود. موج شوک اقتصادی که کاهش تقاضا می‌تواند ایجاد کند، احتمالاً اثرات خود را به مانند ویروس از چین به سایر نقاط جهان نیز منتقل خواهد کرد. اقتصاد جهان باید برای مواجهه با وضعیتی به مراتب حادث‌تر از شرایط کنونی آماده کند.

ج) پروژه کریدور چین - پاکستان^۵ CPEC:

در حالی که گزارش‌هایی مبنی بر بازگشت چین به شرایط عادی وجود دارد، به نظر می‌رسد چشم‌انداز کلی اقتصاد آن کشور شرایط خوبی ندارد. برخی از پیش‌بینی‌ها می‌گویند چین علی‌رغم محرک‌هایی که برای اقتصاد خود به کار گرفته، ممکن است نتواند به رشد برنامه‌ریزی شده قبل از شیوع کرونا دست یابد. روند کند شدن اقتصاد چین، می‌تواند بر ابتکار یک کمربند - یک راه این کشور نیز تأثیر بگذارد. در حالی که چین تلاش می‌کند به جهان القا کند که این طرح تحت تأثیر پیامدهای اقتصادی ویروس کرونا قرار نمی‌گیرد، توجه به برخی از شاخص‌ها، پیام دیگری را مخابره می‌کند. یکی از این شاخص‌ها، پروژه کریدور اقتصادی چین - پاکستان با برآورد هزینه‌ای در حدود ۶۲ میلیارد دلار است که برخی از تحلیل‌گران از آن به عنوان شاخص روشنی از «دیپلماسی دام بدهی»^۶ نام برده‌اند.

هرچند پکن به اسلام‌آباد اطمینان داده است که CPEC طبق برنامه پیش خواهد رفت و سفیر چین در پاکستان گفته است که با وجود ویروس کرونا، این پروژه تحت تأثیر تبعات کرونا نخواهد بود، اما چشم‌انداز خوش بینانه‌ای وجود ندارد. «شاه محمود قریشی» وزیر خارجه پاکستان با تخفیف این بدبینی، اظهار داشته است که

⁵China-Pakistan Economic Corridor

⁶ Dept-Trap Diplomacy

اگرچه در کوتاه مدت، ممکن است کرونا بر CPEC تأثیر داشته باشد اما در دراز مدت تأثیر قابل توجهی نخواهد داشت. این در حالی است که تحلیل‌گران در پاکستان معتقدند این استدلال که ویروس کرونا هیچ گونه تأثیری در پروژه CPEC نخواهد داشت بسیار خوش بینانه است، زیرا تعداد زیادی از کارگران چینی که پاکستان را ترک کرده‌اند، بعید است بتوانند به زودی به پاکستان برگردند. در پی گسترش ویروس کرونا، کشورها به علت وخامت اوضاع اقتصادی و برهم خوردن تراز بودجه‌ای، خودشان قادر نخواهند بود حداقل برای مدتی روی پروژه‌های مرتبط با ابتکار کمربندی BRI متمرکز شوند.

در گزارش وبسایت یک کمربند - یک راه^۷ با عنوان «اثرات شیوع جهانی ویروس کرونا بر یک کمربند - یک راه» در تاریخ ۲۶ مارس آمده است؛ از زمان آغاز شیوع ویروس کرونا، از ورود پرسنل ماهر چینی به اندونزی جلوگیری شده و پیشرفت برخی از پروژه‌های مرتبط با BRI که حتی قبل از شیوع جهانی ویروس در اندونزی و بنگلادش شروع شده بودند، روند کاهشی داشته‌اند. در اندونزی، اجرای یک پروژه ریلی از ابتدای سال تاکنون روند کاهشی داشته است. به نظر می‌رسد با افزایش تلفات ناشی از ویروس کرونا در اندونزی و سایر مناطق آسیا و آفریقا، اولویت اول این کشورها، جلوگیری از گسترش ویروس کرونا باشد.

نتیجه‌گیری

شیوع کرونا، شرایطی را رقم زده که برای اولین بار، چین در موضوعی که دارای اهمیت فوری و حیاتی برای شهروندان جهان است، ورود جدی پیدا می‌کند. جدای از بحران کووید-۱۹، سال جاری میلادی، زمانی برای تصمیم‌گیری راجع به موضوعاتی راهبردی مانند مجوزهای مرتبط با اینترنت نسل پنجم و توافق سرمایه‌گذاری دوجانبه میان چین و اتحادیه خواهد بود. شرایط بحرانی ناشی از کرونا، ضمن آن که زمینه‌های نزدیکی اروپا و چین را به میزان قابل توجهی فراهم آورده است، برخی اختلاف‌ها را نیز پررنگ‌تر کرده و اتهاماتی که علیه چین راجع به پنهان‌کاری در قبال شیوع ویروس و آمارهای واقعی مطرح می‌شود، چالش‌هایی را پیش روی روابط قرار داده است. هم‌چنین به نظر می‌رسد چین در حال تبدیل شدن به موضوعی تفرقه‌انگیز در میان غربی‌ها است و اقدامات و سیاست‌های آن کشور نیز، این تفرقه را دامن می‌زند. این احتمال نیز دور از ذهن نیست که با گذشت زمان، مسائل ساختاری موجود در روابط طرفین (مانند نظارت بر سرمایه‌گذاری‌های چین) بیش‌تر محل توجه قرار گیرد.

⁷ <https://www.beltandroad.news>

نمی‌توان به طور دقیق پیامدهای ویروس کرونا بر ابتکار یک کمر بند یک راه و سایر پروژه‌ها را تعیین کرد، اما می‌توان از اثر کاهنده و بازدارنده کرونا بر پروژه‌های ابتکار کمر بندی چین مطمئن بود و با قطعیت گفت، کووید ۱۹ معادلات ژئواستراتژیک را تحت تأثیر خود قرار خواهد داد. در کوتاه مدت، با توجه به محدودیت در سفر کارگران چینی که باید از چین به کشورهای دیگر منتقل شوند، می‌توانیم شاهد به تعویق افتادن ساخت و سازها باشیم. بنابراین ممکن است در پیشرفت برخی پروژه‌ها تأثیر بگذارد و این اتفاق می‌تواند برای چین و دولت‌های میزبان هزینه ساز باشد.

در اثر گسترش ویروس کرونا بسیاری از صنایع تولیدی چین ضربه خواهند خورد و میزان خرید از چین کاهش خواهد یافت و با کاهش خرید نفت توسط چین، اقتصاد جهان صدمه خواهد دید. بر اثر کرونا، بسیاری از مشاغل در اروپا و کشورهای پیشرفته صنعتی، ضربه بزرگی خواهند خورد و نمی‌توان گفت که چین از تبعات سنگین این ویروس به دور خواهد بود، با این حال این کشور، هنوز کشوری ثروت مند به حساب می‌آید و ممکن است که دولت از این ثروت برای تصاحب برخی از مشاغل ورشکسته اروپا استفاده کند که به چین برای دستیابی به هدف خود که تبدیل شدن به یک رهبر جهانی در حوزه فن آوری و نوآوری از طریق برنامه‌ریزی در طرح «چین ۲۰۲۵» است، دست یابد.

مجموعه پروژه‌های بلندپروازانه چین، از ابتکار یک کمر بند - یک راه تا تعمیق روابط با افغانستان و ایتالیا و زیر نظر گرفتن پروژه بازسازی سوریه، همگی نشان می‌دهد که چین «آرزوهایی فراتر از حوزه جغرافیایی نفوذ» خود دارد. بحران ویروس کرونا فرصتی کلیدی برای چین در جهت تحکیم جایگاه خود به عنوان یک قدرت جهانی به شمار می‌رود، به ویژه که ایالات متحده برای مهار شیوع این بیماری نتوانسته است موفق عمل کند. تأثیر ماندگار کووید ۱۹ بر اقتصاد جهانی هر چه باشد، BRI برای چین در اولویت خواهد بود.

اداره کل برنامه ریزی و نظارت راهبردی